

RUSYA'DA WAGNER İSYANI VE AFRİKA'YA YANSIMALARI

KAAN DEVECİOĞLU

Uzman ORSAM

“

Wagner isyanının temel nedeni, paralı askerlerin Savunma Bakanlığına devredilmesi ve böylece Wagner Grubu ile patronu Yevgeni Prigojin'in dize getirilmesidir. İsyan, Vladimir Putin'in 20 yılı aşkın süredir devam eden iktidarında otoritesine karşı en büyük meydan okuma olmuştur.

”

23

Haziran'da Rus Özel Askeri Şirketi Wagner Grubu'nun lideri Yevgeni Prigojin, Rusya'nın roket saldırılarında 2 bin Wagner Grubu milisinin Ukrayna'da hayatını kaybettiğini açıklayarak Moskova'ya doğru "adalet için" ve Rus askerî yüksek komutasının "kötülüğünü" durdurmak amacıyla bir intikam saldırısı düzenleyeceğini duyurmuştu. 25 bin Wagner grubu milisinin Rostov'dan Rusya'ya geçtiğini iddia eden Prigojin, Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu'nun

Rostov'dan kaçtığı iddia etti. 24 Haziran günü ise Prigojin, Wagner'in ilerleyişinin durduğunu ve üslerine geri döndüklerini açıkladı. Wagner isyanının temel nedeni, paralı askerlerin Savunma Bakanlığına devredilmesi ve böylece Wagner Grubu ile patronu Yevgeni Prigojin'in dize getirilmesidir. İsyan, Vladimir Putin'in 20 yılı aşkın süredir devam eden iktidarında otoritesine karşı en büyük meydan okuma olmuştur.

Rusya Wagner Grubu üzerinden son yıllarda Afrika'daki nüfuzunu da istikrarlı bir şekilde geliştirmektedir. Wagner Grubu'nun Afrika'da dokuz ülkede konuşlandığı tahmin edilmektedir. Bu anlamda Wagner Grubu'nun Libya, Orta Afrika Cumhuriyeti (OAC), Mozambik, Sudan, Gine, Gine Bissau, Madagaskar, Zimbabve ve Angola'da bulunduğu tahmin edilmekte ve bu ülkelerde güvenlik hizmetlerinin

yanı sıra madencilik başta olmak üzere çeşitli sektörlerde ekonomik faaliyetleri de bulunmaktadır. Ayrıca Rusya'nın söz konusu isyanın ardından Vladimir Putin'in, Wagner'in Moskova tarafından yıllık 1 milyar ABD doları civarında finanse edildiğini ilk kez resmî olarak açıklamış olması, Wagner-Rusya ilişkisindeki birçok belirsizliği de ortadan kaldırmaktadır ki bu du-

rum Rusya'nın Wagner özelinde diğer askerî şirketlerin mevcut nüfuzunu da Afrika ve diğer coğrafyalarda kullanacağına işaret etmektedir. Buradan hareketle çalışmada, Rusya'nın son yıllarda güvenlik merkezli Afrika'da artan nüfuzundaki Wagner'in mevcut konumu ve isyanın söz konusu ilişkileri nasıl etkileyeceği mercek altına alınmaktadır.

“ Wagner'in Rusya'da hukuksal açıdan bir askerî şirket değil, güvenlik şirketi olması, Rusya'nın uluslararası hukuk nezdinde sorumluluk üstlenmesini engellemektedir. Diğer taraftan Wagner askerlerinin Afrika'daki görevlerinde hayatlarını kaybetmeleri iç siyasette Putin'in gücünün sorgulanmasını engellemektedir.

”

RUSYA AFRIKA'DA NEDEN WAGNER'İ KULLANIYOR?

Rusya'nın Afrika'da Wagner'i kullanmasının siyasi, mali ve hukuki açılardan avantajları bulunmaktadır. Siyasi açıdan Wagner'in Afrika'daki varlığı ne Rus dış politikası ne de Putin'in iç siyasetteki konumu noktasında riskleri ortadan kaldırmaktadır. Örneğin, Wagner'in Rusya'da hukuksal açıdan bir askerî şirket değil, güvenlik şirketi olması, Rusya'nın uluslararası hukuk nezdinde sorumluluk üstlenmesini engellemektedir. Diğer taraftan Wagner askerlerinin Afrika'daki görevlerinde hayatlarını kaybetmeleri iç siyasette Putin'in gücünün sorgulanmasını engellemektedir. Nitekim Rus Ordusundan bir kayıp olduğunda iç kamuoyunda Putin'e baskı artacaktır. Ayrıca Wagner, Rus yönetimi için mali açıdan da avantajlıdır ki Wagner bulunduğu Afrika ülkelerinde askerî eğitim vermesinin yanı sıra maden ve diğer ekonomik kaynakların ticaretinde de etkindir. Bu durum da hem Rusya'nın Afrika'daki nüfuzunu artırmasına hem de mali açıdan minimum sorumluluk almasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca Wagner yoluyla Afrika'da artan Rusya'nın olumlu algısı, Rus enerji ve askerî sanayisinin bölgede güçlenmesine de katkı sunmaktadır.

WAGNER'İN AFRIKA'DAKİ NÜFUZU

Wagner Grubu Afrika'da altın ve elmas madenciliği, askerî eğitim ve siber savaş gibi farklı isimler ve yapılar altında faaliyet göstermektedir. Ayrıca Wagner'e bağlı birlikler, yerel orduları eğitmek, üst düzey şahısları korumak, isyancı ve terör gruplarıyla mücadele etmek ve askerî birliklerin elmas, altın ve uranyum kaynaklarını korumak amacıyla konuşlandırılmaktadır. Bu hizmetler karşılığında, Wagner Grubu mensuplarına bu ülkelerde silah, teknoloji ve askerî hizmetleri tedarik etmenin yanı sıra yerel ham maddeleri ve doğal kaynakları kullanmak adına özel ayrıcalıklar verilmektedir.

Wagner Grubu'nun Afrika'da faaliyet gösterdiği yerlerin, Rusya'nın kıtadaki etkisini genişletmeye yönelik jeostratejik hedeflerine uygun olduğu bazı ülkelerde daha belirgindir. Bu ülkeler arasında özellikle Libya, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Mozambik öne çıkmaktadır. Sırasıyla doğu ve güneydoğu Trablus'ta bulunan Sirte ve Cufra kentlerine yayılan Wagner Grubu, mevcut durumda Libya'nın merkezindeki Cufra Hava Üssü'nde ve Sir-

te'deki Gardabiya Hava Üssü'nde yer almaktadır. ABD ve Birleşmiş Milletler ile bağlantılı kaynaklar, Libya'da yaklaşık 2000 Wagner askerinin bulunduğunu iddia etmektedir. Ayrıca grubun, denetimindeki yapılar aracılığıyla ülkeye Suriyeli paralı askerleri de getirdiği düşünülmektedir. Orta Afrika Cumhuriyeti'nde, Rusya'nın Fransa'yı saf dışı bırakarak Wagner Grubu'nu ülkedeki çatışmanın önde gelen aktörlerinden biri hâline getirdiği söylenebilir. Askerî eğitim adı altında Rusya, Rus ordusuna bağlı askerler Wagner unsurlarıyla birlikte 2018'den bu yana ülkede faaliyet göstermektedir.

“
Afrika'daki söz konusu Wagner nüfuzu Rusya'nın kıtadaki algısını olumlu yönde etkilemekteydi. Nitekim isyanın bastırılmasının ardından Rus yetkililer, Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'ne resmî ziyaretler gerçekleştirmiş ve Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov da Wagner'in Afrika'daki operasyonlarını sürdüreceğini belirtmiştir.

İSYAN SONRASI RUSYA'NIN WAGNER YOLUYLA AFRIKA'DAKİ NÜFUZU NASIL ŞEKİLLENİR?

2014 yılında kurulan Wagner Grubu, bilhassa son yıllarda Afrika'da Fransa başta olmak üzere Batılı aktörlerin teröre karşı mücadeledeki başarısızlıklarından oluşan boşluğu doldurmaktaydı. Afrika'daki söz konusu Wagner nüfuzu Rusya'nın kıtadaki algısını olumlu yönde etkilemekteydi. Nitekim isyanın bastırılmasının ardından Rus yetkililer, Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'ne resmî ziyaretler gerçekleştirmiş ve Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov da Wagner'in Afri-

ka'daki operasyonlarını sürdürceğini belirtmiştir.

Diğer taraftan ABD Dışişleri Bakanlığı, Washington'un Wagner Grubu'nun Afrika'daki faaliyetlerine karşı harekete geçeceğini duyurmuştur. Bakanlık sözcüsü Matthew Miller, yapılacak olan eylemin Rusya'daki Wagner isyanıyla ilgili olmadığını, Wagner'in Afrika'daki önceki faaliyetleri nedeniyle olduğuna dikkat çekmiştir. Miller, Wagner'in faaliyet gösterdikleri ülkelerin çıkarlarına aykırı eylemlerini yakından incelemeye devam ettiklerini ve onları sorumlu tutmak için gerekli tedbirleri almaya devam edeceklerini belirtmiştir. Bu anlamda Afrika'da artan Rus etkisinin Batılı devletler nezdinde endişeyle karşılandığı söylenebilir.

Nitekim ABD Hazine Bakanlığın'dan yapılan açıklamada ise Yabancı Varlıkları Kontrol Ofisinin (OFAC) Wagner Grubu ve kurucusu Yevgeniy Prigojin ile bağlantılı 4 şirket ve bir kişiye yaptırım uyguladığı bildirilmiştir. Açıklamada, yaptırım uygulanan Orta Afrika Cumhuriyeti, Birleşik Arap Emirlikleri ve Rusya merkezli şirketlerin, Ukrayna ve Afrika dâhil silahlı kuvvetlerini sürdürmesi ve genişletmesi için Wagner'e fon sağlamak amacıyla yasa dışı altın ticaretinde bulunduğu kaydedilmiştir.

Buradan hareketle, söz konusu isyanın Putin'i, Wagner'in Afrika'daki kanun dışı faaliyetleri noktasında aklayabileceği belirtilmektedir. Nitekim 12 Temmuz'da Rusların Ukrayna'daki faaliyetlerinin konu edi-

leceği NATO toplantısı öncesinde Ukrayna merkezli gerçekleşen Wagner isyanının Putin'e güç kazandırması muhtemeldir ancak diğer taraftan da Putin'in Rus hükümeti tarafından Wagner'e Mayıs 2022'den Mayıs 2023'e kadar yaklaşık 1 milyar dolar ödendiğini açıklaması da şirketle devlet arasındaki somut bağları ortaya koyduğuna işaret etmektedir ki bu durum Putin'in sorumlu olduğunu doğrulamaktadır. Söz konusu senaryoların yanı sıra Rus Özel Askerî Şirketlerin (ÖAŞ) Afrika'daki nüfuzunu sürdüreceği açıktır fakat bunun ne şekilde gerçekleşeceğine dair kesin bir yorum yapma noktasında yeterince veri bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Lavrov'un ÖAŞ'ların Afrika'daki faaliyetlerini sürdüreceğini belirtmesi fakat kimin komutası altında olacağına dair bilgi vermemesi dikkat çekmektedir. Örneğin, Wagner milislerine Rus ordusuna katılma şansı sunulmuştur ancak Wagner üyeleri ortalama bir ordu personelinden daha fazla gelir elde etmektedirler. Nitekim bu durum Rus ekonomisine de yük olacaktır. Dolayısıyla ÖAŞ'ların geleceğine dair belirsizlikler sürmektedir. Diğer taraftan Wagner'e karşı ABD tarafından yaptırımların artması, Wagner'in kıtada artan etkinliğinin uluslararası toplum nezdinde endişe uyandırması olarak yorumlanabilir. Bu durum Rusya'nın farklı ÖAŞ'ların Afrika'daki etkinlik düzeylerini artırmasıyla aralarında denge sağlanmasını doğurabilir ancak tüm bu senaryoların Temmuz ayı sonunda St. Petersburg'da gerçekleşecek Rusya-Afrika liderler zirvesinin ardından netleşeceği söylenebilir. ■